

ності; оновлення інформації у ЗМІ про послуги, які надаються державною службою зайнятості.

### Література

1. Друга спеціальність за державні кошти / Новий день, Мелітополь. – 18.06.2014.
2. Кязимов К.Г. Рынок труда и занятость населения: учеб. пособие / К.Г. Кязимов. – М.: Перспектива, 2005. – 368 с.
3. Лібанова Е. Ринок праці та соціальний захист : навч. посіб. із соц. політики / Е. Лібанова, О. Палій. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. – 491 с.
4. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Мелітопольської Районної Державної Адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mrda.gov.ua>.
6. Програма зайнятості населення Мелітопольського району на період до 2017 року. – Мелітополь, 2013. – 27 с.
7. Соціально-економічне становище Запорізької області за січень-серпень 2014 року. Повідомлення головного управління статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/soc\\_ek082014.pdf](http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/soc_ek082014.pdf).
8. Соціально-економічний паспорт Мелітопольського району (за підсумками 2013 року). – 2014. – 25 с.

### Summary

**К.Н. Nelipa. General Description of Functioning of Labour-Market is on the Example of the Melitopol District.**

*In this article, a short publicly-geographical description of basic indexes and tendency of functioning of labour-market of the Melitopol district of the Zaporizhzhya area.*

УДК 330.5:338.46

**А.О. Корнус, К.Б. Войтенко**

## **ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЧЕТВЕРТИННОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

*У статті висвітлено результати дослідження четвертинного сектора господарства у регіонах України за показниками комп'ютеризації та створення і використання нових технологій. З'ясовано місце і роль цього сектора у економіці України та виконано порівняння рівня розвитку інформаційної сфери з іншими економіками світу.*

**Актуальність теми.** Під сектором економіки розуміють групу видів людської діяльності з однорідними предметами і засобами праці. У сучасному господарстві виділяють чотири сектори за характером його залежності від природного середовища та взаємозв'язку з останнім: первинний, вторинний, третинний і четвертинний. Четвертинний сектор зовсім недавно виділився з третинного сектора, тому його загально визначення не існує. Вважається, що він включає різні види діяльності з надання інтелектуальних послуг, зокрема послуги, пов'язані з виробництвом і розповсюдженням знань та інформації у т.ч. послуги, що представляють сферу експертних знань високого рівня, технічні та технологічні нововведення, наукові ідеї та високі технології. Ці послуги використовуються у всіх інших секторах економіки. Зважаючи на це, з'ясування ролі четвертинного сектора у економіці України є важливим і актуальним.

**Постановка проблеми.** Сьогодні передові країни світу усіляко сприяють розвитку четвертинного сектора, особливо інформаційних технологій. Головним доказом цьому є найвищі темпи розвитку світового ринку інформаційних систем та послуг, що складають більш ніж 11% на рік, при чому обсяг ринку подвоюється кожні 5 років. Такий прискорений розвиток четвертинного сектору часто називають інформатизацією. Разом з тим, в Україні розвитку цього сегменту економіки приділяється недостатньо уваги. Мало вивченими залишаються й географічні особливості інформатизації господарського комплексу України.

**Формулювання мети і завдань дослідження.** Проблемою України, як і деяких інших країн, сьогодні тією чи іншою мірою стає «інформаційна нерівність», тобто відставання у інформаційній галузі, а значить і у економіці в цілому. Для України ризик реалізації такого сценарію залишається актуальним, що зумовлює необхідність всебічного вивчення особливостей розвитку інформатизації, як сучасної тенденції в економіці України, а також географічних закономірностей її прояву, що й визначило мету нашого дослідження.

**Аналіз попередніх досліджень і публікацій.** Сучасному розумінню ролі інформатизації в розвитку економіки і суспільства сприяють роботи Ф. Махлупа, М. Пората, Д. Белла. Роль інформатизації, як важливої складової перетворень в сучасній економіці, відображено у роботах Л. Г. Мельника, Т. І. Лепейко. Оцінці впливу процесу інформатизації на виробничі та організаційні технології присвятили свої дослідження А. Н. Щедрін, Т. П. Барановська, В. Б. Уткін. Розвиток інформаційного (четвертинного) сектора економіки, на думку деяких учених, по аналогії з терціаризацією, можна називати квартеризацією [4]. В Україні оцінка четвертинного сектора економіки знайшла своє відображення у роботах таких науковців як М. Ільченко, С. Карпенко, Т. Наритник, О. Жарова, В. Цендровський, О. Баранов, В. Лисицький. Географічні закономірності розвитку четвертинного сектора господарства досліджувалися у роботах В. Занадворова, А. Корнуса, М. Мальської та ін. У дослідженні використані дані Державної служби статистики України та інформаційна база Міністерства економіки України. Їх статистична обробка здійснена за допомогою програмного пакета Microsoft Excel.

**Виклад основного матеріалу.** Терціаризація й інформатизація, як нові тенденції економічного і соціального розвитку суспільства, перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємообумовленості. З одного боку, терціаризація обумовлює зростання науково-інформаційного сектора економіки, з іншого – внаслідок розвитку науки й техніки виникають нові ефективні можливості удосконалення фу-

нкціонування сфери послуг, оптимальної організації соціальної сфери, управління її діяльністю на основі використання нових комп'ютерних інформаційних технологій. Крім того, саме прискорення інформатизації багато в чому залежить від якісного рівня сфери послуг. Підвищення її ефективності дає змогу цілеспрямовано прискорити створення нової техніки, технологій, забезпечити своєчасне впровадження наукових досягнень і широке розповсюдження їх в усіх галузях господарства, у т.ч. управлінні, що дозволяє найкраще використовувати великий науково-інтелектуальний потенціал українського суспільства [1].

Правда, виміряти частку четвертинного сектора окремо від третинного не так легко. Але це можна, хоча б приблизно, зробити на прикладах, відомих для інших країн. За оцінкою [4], внесок четвертинного сектора у ВВП Росії становить 16-18%, у США – 32%, у Німеччині – 35%, у Китаї – 8-9%. За різними оцінками [3, 4], з урахуванням ПКС наш четвертинний продукт складає лише 7% американського, в 4 рази поступиться німецькому і у 3 рази – китайському.

Для дослідження рівня інформатизації господарства регіонів України була застосована методична процедура, що складалася з кількох послідовних стадій: 1) відбір індикаторних показників, що відображають рівень інформатизації економіки; 2) приведення різнопланових показників до єдиного стандартизованого вигляду через процедуру нормування; 3) розрахунок інтегрального коефіцієнту інформатизації економіки регіонів [3].

Для вивчення особливостей та тенденцій розвитку четвертинного сектору адміністративних регіонів України було використано шість часткових показників, що характеризують два його аспекти: комп'ютеризацію та створення і використання нових технологій. Зокрема це частка комп'ютеризованих підприємств, загальний рівень комп'ютеризації, частка підприємств з Інтернетом, кількість комп'ютерів на одному підприємстві, частка використаних передових технологій, кількість патентів на винаходи.

Далі для кожного  $i$ -го регіону розраховано стандартизоване значення, а інтегральний показник визначається як їх сума. Стандартизоване значення показника змінюється від нуля до одиниці. Ці величини характерні для регіонів, що мають, відповідно, найменше чи найбільше значення певного показника серед адміністративних одиниць України. Сума значень  $i$  є коефіцієнтом, який характеризує ступінь кватеризації (інформатизації) господарства певного територіального утворення (рис. 1).

Два з шести нульових значень характерні для Житомирської області. Найбільше відставання Житомирщини від інших регіонів України спостерігається за показником забезпеченістю комп'ютерами підприємств та за забезпеченістю

Інтернетом. Інші нульові значення наступні: за показником загальної комп'ютеризації підприємств – Дніпропетровська область, за часткою підприємств, що використовують передові технології – Тернопільська область, за кількістю використаних передових технологій – Чернівецька область, за кількість патентів на винаходи – Черкаська область.

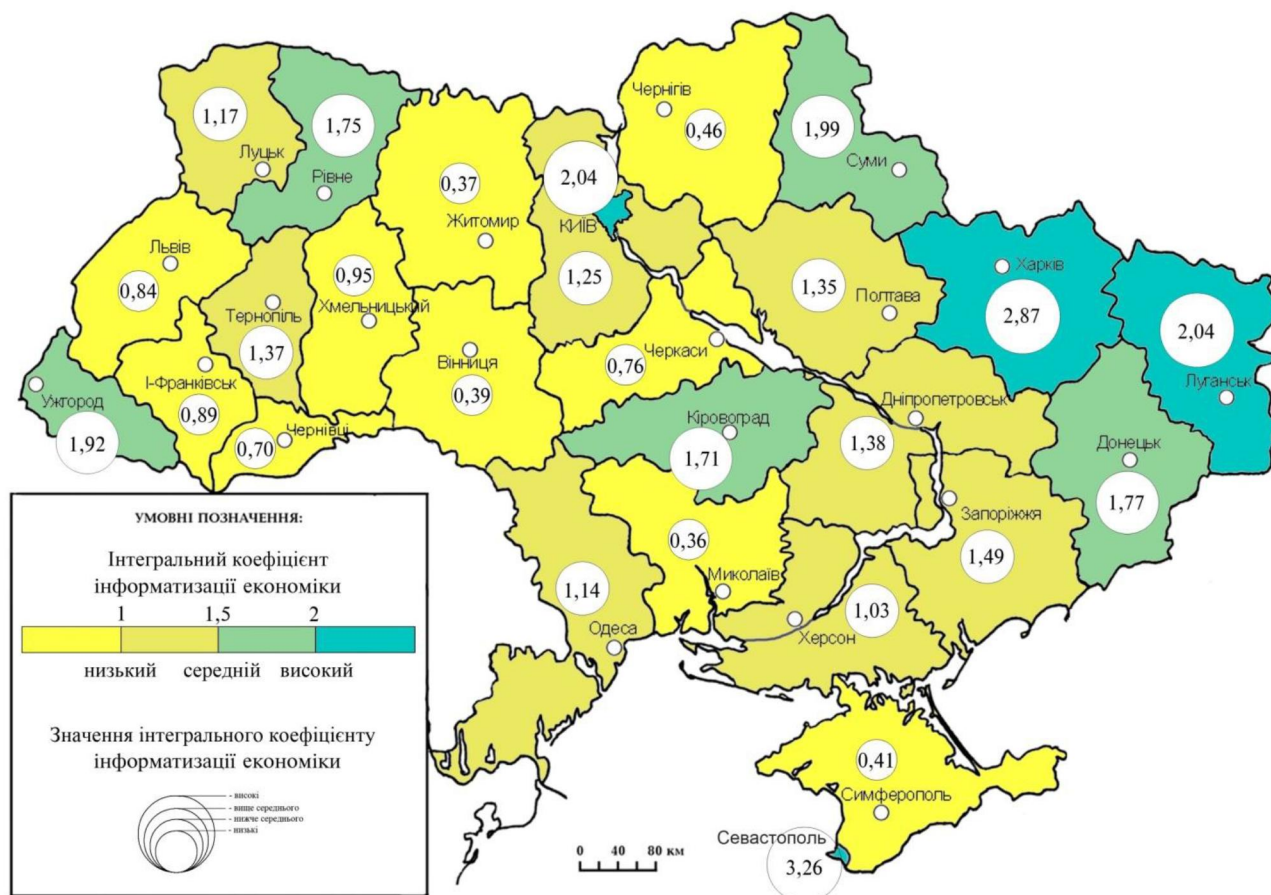


Рис. 1. Розвиток четвертинного сектора економіки регіонів України

Найбільша кількість одиниць, які відображають максимальне абсолютне значення показників, притаманна Києву та Харківській області. Інтегральний коефіцієнт інформатизації економіки коливається від 0,357 у Миколаївській області до 3,26 у Севастополі. Якщо говорити про “лідерів” нашого регіонального рейтингу, то після Севастополя до чільної групи входять Харківська область, м. Київ, Луганська, Закарпатська, Донецька області. Нижня частина рейтингу складається з аграрних областей: Миколаївської, Вінницької, Житомирської.

**Висновки.** Швидкий розвиток четвертинного сектору економіки, випереджаюче зростання знаннєемних послуг, які відіграють велику роль у стимулюванні інновацій, виробництво високих технологій (біотехнології, нанотехнології, створення комп'ютерного програмного забезпечення), а також поширення і використання знань у галузях економіки – чітка тенденція останніх років. Незважаючи на певні досягнення, на сьогоднішній день, розвиток цього сегменту

економіки України порівняно зі світовими показниками, залишається на незадовільному рівні. Так, рівень інформатизації українського суспільства порівняно з розвинутими країнами Заходу становить лише 2-2,5%. Це призводить до значної технологічної відсталості, зниження конкурентоспроможності України.

З метою стимулювання розвитку четвертинного сектору на рівні всієї України та пришвидшення процесів впровадження інформаційних систем на регіональному та місцевому рівнях має здійснюватись цілеспрямована стратегія розвитку інформатизації України, як однієї з найбільш перспективних держав з необхідним ресурсним потенціалом. Це створить реальну можливість для України досягти відповідності сучасним вимогам і можливостям інформаційного суспільства, піднятися до рівня інформатизації країн Європи.

### Література

1. Корнус А.О. Трансформація третинного і четвертинного секторів економіки регіонів України // Системи прийняття рішень в економіці, техніці та організаційних сферах: від теорії до практики: монографія / за заг. ред. Г.О. Дорошенко, М.С. Пашкевич. – Дніпропетровськ: Нац. гірн. ун-т, 2014. – С. 236-244.
2. Регіони України 2012 : Стат. збірник / За ред. О.Г. Осауленка. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – Ч.1. – 310 с., Ч.2. – 801 с.
3. Смаль В. В. Суспільно-географічні основи дослідження постіндустріальної трансформації господарства країн Європейського Союзу : автореф. дис. ... д-ра геогр. наук : 11.00.02. – К., 2011. – 40 с.
4. Трейвиш А.И. Мировые города в постиндустриальной экономике: термины, теоретические конструкции и реальность / А.И. Трейвиш, А.В. Курасов // Мир России. – 2009. – № 1. – С. 34-46.

### Summary

A.O. Kornus, K.V. Voytenko **Geographical Features of Development of Quaternary Economy Sector of the Ukraine's Regions.**

*In the article the results of research of quaternary sector of the economy in the regions of Ukraine in terms of computerization and the creation and use of new technologies are given. It is shown his place and role in the economy of Ukraine and comparison of the information sector with the other economies of the world is showed.*

УДК 911.3(477.52)

О.О. Приходько, О.Г. Корнус

### ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*В статті висвітлюються основні особливості розвитку харчової промисловості Сумської області. Проаналізовано сучасну галузеву структуру, виділено основні центри та інші елементи територіальної організації мережі харчової промисловості. Розглянуто динаміку виробництва продукції галузі за її видам. Охарактеризовано зовнішньоекономічні зв'язки харчового комплексу Сумської області. Виокремлено основні проблеми галузі та виділено пріоритетні напрями її розвитку.*

**Постановка проблеми.** Харчова промисловість займає особливе місце у структурі промисловості Сумської області, адже за показником реалізованої промислової продукції – 4123,1 млн. грн. або 19,8% галузь посідає друге місце